

1

יצחק, ומחנה ישראל נגד קדושת יעקב אבינו ע"ה שמטתו שלימה וזה לקדושת מחנה ישראל, היינו שיש קדושה בכל ישראל, והוא הברית התיכון מברית מן הקצה אל הקצה. נהר היוצא מעדן להשקות את הגן, עדן שכל הנעלם אין אתר דאיכרי קודש הקדשים, ומצורע שמשולח חוץ מג' המחנות. היינו שאין לו חלק בישראל. ומשום הכי בגחזיו שאמר לו אלישע וצרעת נעמן וגו' עד עולם. היינו שייביה משולח לעולם ממחנה ישראל. חשבוהו בכלל שאין לו חלק לעולם הבא שאינו בכלל ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ שמוזה למדו שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, ושבת בת מתעטרא באבהן ומתסדראן פתורי דאיכרו בני היכלא, ומשום הכי אמר שמי שאינו מקיים הג' סעודות אתהפך ליה לנגע צרעת:

עליו

ובמדרש רבה (פרשה זו פ' ט"ו) משל למטרונה כו' אמר לה המלך אל תתייראי אלו לעבדים ושפחות אבל את לאכול ולשתות ולשמוח. כך כיון ששמעו ישראל פרשת נגעים נתייראן אמר להם משה אל תתייראו אלו לעכו"ם, אבל אתם לאכול ולשתות ולשמוח, וצריך להבין הא פרשת נגעים לישראל נאמר דוקא, ואדרבה עכו"ם אינם מטמאין בנגעים (כדאיתא ר"פ דנגעים), גם הפסוק ²⁸הביא ר'בים מכאובים לרשע משמע אף בישראל. ומי שעובר אף על מצוה דרבנן גם כן נקרא רשע (כדאיתא יבמות כ.). אך בזה יש לומר דרשע, היינו עכו"ם דבישראל ועמך כלם צדיקים, אך אחר כך הביא במדרש רבה שרבי קרא על עצמו ר'בים מכאובים לרשע? והענין הוא דכתיב ^{10:6}ויאמר אם שמוע תשמע וגו' כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך. וצריך להבין וכי זהו שכר אם שמוע וגו' והישר וגו' ושמרת וגו' שלא אשים כל המחלה אשר שמתי במצרים? גם קושית הגמרא (סנהדרין קא.) ומאחר שלא שם רפואה למה?

* כיון ד' ר'א"ה

והענין הוא על דרך מה שדרשו במדרש (שמות רבה ט"ו פ' כ"ו) שברתם נעשה כו' הזהירו בנשמע. והיינו שיהיה החשק לשמוע דברי תורה. וזהו אם שמוע תשמע וגו' והאונת למצותיו שעל כל פנים יהיה לכם חשק להיות טוב אף שתקלקלו במעשה בפועל, מכל מקום הבטיח להם הקדוש ברוך כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך, ששם במצרים היו המכות להם רק לעונש שנקרא נגע כמו ²³שנאמר עוד נגע אחד אביא וגו' שהמכה היה בשורש והיה נקרא נגע, ואף דכתיב ²³נגוף ורפוא, הוא נגוף למצרים ורפוא לישראל כמו שכתב (בזהר הקדוש ח"ב לו ע"א), וכמו שאמרנו שבכל מכה יצאו ישראל מקליפה אחת ונכנסו למדה אחת מעשר מדות דקדושה, אבל למצרים היה המכה בשורשם רק לעונש. וזה לא אשים עליך כי אני ה' רופאך, שאף שלפעמים צריך לבא המכה כנגעים יהיה רק דרך רפואה שיהיה מזבח כפרה, וכמו שאמרנו (ברכות ה:) מזבח כפרה הוי, וזה שכתוב לא אשים עליך שהשם יתברך אינו שולח לישראל רק יסורים של אהבה, כמו כל הגליות שהם ^{32:41}רק ו'אֹהֲבֵי שְׁחָרוּ מוֹסֵר, וכמו שדרשו במדרש רבה (ריש פרשת שמות) על גלות מצרים, אף שהיה עבודת פרך ויסורים קשים, דכל שאינו יסורים של אהבה אין הקדוש ברוך הוא מוכיר שמו על הרעה. וכמו שדרשו במדרש (בראשית רבה פ' ג') ולחושך קרא אלקים לילה אין כתיב כאן, אלא ולחושך קרא לילה (ועיין תוספות תענית ג. ד"ה ואלו). ובפרשת תוכחה כתיב כלחו בשם הוי"ה שהוא שם של רחמים, אך שם הוא ו'אֹהֲבֵי שְׁחָרוּ מוֹסֵר, ונגעים שאינם יסורים של אהבה לא אשים עליך אז רק בזמן כי אני ה' רופאך שהשם יתברך שולח הרפואה אחר התשובה, וזה שאמרנו (סנהדרין קז.) כל הכי נטרד ההוא גברא, אמר לו הקדוש ברוך הוא קבל עליך יסורין קבל עליו אר"י א"ר ו' חדשים נצטרע דוד כו', ואם היה מגיע לו עונש זה למה לא שלח לו

Any time we suffer is really a good thing in disguise

השם יתברך, ודוד הנ הרצועה תלויה הכוני ב תהלים מו' כ"ו. אך עליו שנחשב במדרש רבה (פ דברים נגעים באים כו' הוא בגמרא (עירובין טז.). (ברכות שם) שאינם יסור תירוצים בגמרא הא לן ו הא בצינעא הא בפרהס הקדוש (פרשה זו מ"ו ע באתגליא באנפוי כו' ע התירוצים אחד המה, שילוח ממילא אף שהג הוא פרהסיא שמשלח יקרא, ואצל דוד המלך נגעים והיה בארץ ישראל כמו שאמרנו בגמרא שב הכי אמר לו הקדוש ברוך שהשם יתברך אינו מיי השם יתברך שולח רק שנאמר לא אשים עליך לו למזבח כפרה אז כי א במדרש כיון ששמעו נתייראו, כיון שיכול שיוצטרכו לצאת החוצו יודע אם יהיה בכלל ו להם משה אל תתיירא שלהם שולח הקדוש ברו אהבה רק נגוף למצרים. חס ושלוש ליסורים כאל למזבח כפרה. ומהס"ת שבת שמתהפך לנגע, מנגעו על ידי תשובו ולשמוח דמתהפך מנגי רבים מכאובים לרשע ו צריך להבין וכי היפוך

פרשת מצורע

מוסיס הידועים לו
לא ינטרכו עוד ח"ו
ידי אכילות הכהנים
דור ודור בקדושה
ליס ובעלים מחכפרין
נאמר ליה כאן זאת
בלשון זאת החיה, כי
ימים וישראל יתכפרו
דכס.

כי תבואו אל הארץ וגו' ונתתי
נגע צרעת וגו' והגיד לבחן
לאמר כנגע נראה לי בבית. פירש"י
והוא מתורת כהנים (ספר פ"ה י"א) אפי'
הוא תלמיד חכם ובקי בהלכות
נגעים לא יאמר נגע נראה לי רק
כנגע. יש לדקדק הלוא תורתנו הקדושה
הוא תורת אמת וכיון שידוע האמת שהוא
נגע למה לא יאמר נגע?

וי"ל ע"פ מ"ש רש"י והוא מהמדרש
(ויק"ר פ"ו ו'), ונתתי נגע צרעת
ונחתי לשון מחנה, בשורה טובה נחששו
כי האמוריים היו מטמנים מטמוניות
בקירות הבתים, וכיון שנולד נגע צרעת
נחת הבית ומואל האוהרות. נמצא נגעי
בתים כפי הנראה היה דין, שהרי הולך
לנתון הצית, ובאמת היה חסד גדול
גנוז בתוכו שמואל האוהרות. וזה ניחא
שלבך לא יאמר נגע נראה לי צרעת, כי

נגע מורה על דין ח"ו, לכך יאמר כנגע
שבאמת הוא חסדים. (ועי' עוד צוה"ק
(תורע נ'). כי על ידי שפרח הנגע צרעת
יכל משם הסט"א לחוץ ונעשה הצית
טהור, א"כ הי' עוד חסד צוה).

ובזה יבואר כוונת המסורה, נראה לי
ב', חד הכא, ואידך מרחוק ה'
נראה לי (ירמי' ל"א ג'). פי' שרמז לנו
בעל המסורה למה כתיב כנגע ולא נגע,
לזה אמר כי באמת מרחוק ממה שנראה
בחינת ריחוק שנותן הצית, באמת י"י
נראה לי וכו'. וידוע כי שם שדי הוא
שם הצמזם שאמר לעולמו די (חגיגה
י"ג), וכל בחינת צמזם הוא בחינת דין
(עץ חיים שער א' ענף ב'), ומצב רחוק
גימטריא של³¹, וזהו מרחוק הגם שנדמה
שהוא בחינת צמזם, אעפ"כ חז"ה²⁶
נראה לי, שאח"כ נחגלה שהוא חסדים
בחינת שם הוי"ה צ"ה.

בני יששכר (הלל)
אזת י"ח, אגרא דכלה
וזה נעשה מעצירות
דע שנתעורר על ידי
ל ראש רשעים יחול,
על שונאי ישראל.
ס לעורר את האדם
שז בתשובה מאהבה
ע לעונג.

פרשת אחרי

וידבר ד' אל משה אחרי מות שני
בני אהרן בקרבנתם לפני ד'
וימתו. יש לדקדק, (א) הלוא כבר נודע
לנו הסיבה מדוע מתו ולמה נכפל כאן עוד

הפעם בקרבנתם לפני ד'. (ב) להצין כיון
שנאמר אחרי מות שני בני אהרן מדוע
נאמר עוד הפעם וימתו. ויאמר ד' אל
משה דבר אל אהרן וגו' ואל יבא

ול תתיראו, אדרבא
מאהבה וימהפך
זו איפה ילך הרע,
זות העולם, שמוה
עליהם, אבל אתם
מות, כי נעשה מזה
ג, ודוק כי קצתתי.

(3)

פרק ו

גם כן מענין זה

שנה מעוברת — ג חשוון

לוח יומי: שנה פשוטה — כח תשרי

ואל יפלא בעיניך על זה, שהרי אנו רואין כמה אנשים מדברים לשון הרע, ואין להם שום נגע. מצינו להם תרוץ ממדרש חז"ל (ילקוט שמעוני פר' מצורע, רמז תקנ"ו בסופו), שאמרו על הפסוק (משלי כא, כג) "שמר פיו ולשונו שמר מצרות נפשו" — שומר מצרעת נפשו.

People speak
and don't get it
right?

ובאור הענין, ראיתי מקצתו בספר נחל קדומים, דידוע, דכל מה שהקדוש ברוך הוא מעניש את האדם — הכל הוא לטובתו, כדי שינקה מעונותיו, ולפעמים כדי שיעשה תשובה. ולכן בזמן שהיה מקדש קים והיה לנו כהן מטהר, אם נכשל אדם בעון לשון הרע, היה הקדוש ברוך הוא מביא עליו ענש הנגעים, ואף גם זאת לא הביא עליו תכף על גופו, רק על קורות ביתו, והיה צריך בעצמו לבוא אל הכהן ולומר לו אשר נראה לו בבית פנגע. והיה אומר לו הכהן דברי כבושים: בני, אין הנגעים באים אלא על לשון הרע וכו', וכמו דאיתא בתורת כהנים (פ' מצורע פ"ה, ויקרא יד, לה), כדי שישתדל על ידי זה לסור מהחטא. ואם לא שם לבו לזה, היה הקדוש ברוך הוא מענישו עוד יותר בענין זה, וכמו שנתבאר ענין זה ברמב"ם בסוף הלכות טמאת צרעת (פט"ז ה"י), וזה לשונו שם, שצרעת הבתים אינו ממנהגו של עולם, אלא אות ופלא היה בישראל, כדי להחזירן מלשון הרע, שהמספר לשון הרע — משתנות קורות ביתו; אם חזר בו — יטהר הבית, אם עמד ברשעו עד שהתץ הבית — משתנות כלי העור שבביתו, שהוא יושב ושוכן עליהן; אם חזר בו וכו', ואם עמד ברשעו עד שישרפו — משתנה עורו ונעשה מצרע, ויהיה מבדל ומפרסם לבדו, עד שלא יתעסק בשיתת הרשעים, שהוא ליצנות ולשון הרע וכו', עין שם.

והיה תועלת
שהוא

אף במחנה
רחמים, בענין
נכנע מאד
ולפיכך למי ש
לצרעתו, והיה
בענין שנאמר
הכהן והנה
בענין הה

והנה, בבואו
ה' יר
עליו בהיותו
על ידי כל
נתכפר לו ב

לוח יומי: שנה
והנה, כל
בעונו
מטהר, אם
נשאר בטמא
טמאת הנגע,
גופו מבחורץ.
יד רמז תקנ"ו
נפשו
על-כן האדם
נפשו,

ה מעוברת — ג חשון
ים מדברים לשון
דרש חז"ל (ילקוט
שלי כא, כג) "שמר
נת נפשו.

ידוע, דכל מה
כל הוא לטובתו,
לכן בזמן שהיה
לשון הרע, היה
ת לא הביא עליו
לבוא אל הפה
לו הפה דברי
בר, וכמו דאיתא
על ידי זה לסור
וא מענישו עוד
ה הלכות טמאת
ונו ממנהגו של
ז מלשון הרע,
זר בו — יטהר
פנות כלי העור
אם עמד ברשעו
מבדל ומפרסם
ולשון הרע וכו'.

והיה תועלת גדול מזה הענין; כי בראותו את גדל עניו ובזיונו,
שהוא צריך לישוב בדרך מחוץ למחנה תמיד, ואינו רשאי לבוא
אף במחנה ישראל, ומודיע תמיד את צערו לרבים, כדי שיבקשו עליו
רחמים, כענין שנאמר (ויקרא יג, מה) "וטמא טמא יקרא", ממילא היה
נכנע מאד מעונו, ומקבל עליו על להבא להזהר עוד מעון המר הזה,
ולפיס למי שדבר עליו. והקדוש ברוך הוא, בחסדו, שולח לו רפואה
לצרעתו, והיה יוצא הפה אל מחוץ למחנה לראות אם נרפא הנגע,
כענין שנאמר בקרא (ויקרא יד, ג) "ויצא הפה אל מחוץ למחנה וראה
הפה והנה נרפא וגו', ולעשות לו ככל הסדר הכתוב שם בפרשה
בענין ההנאה והגלות, ואחר כך היה מביא עליו את קרבנותיו.

והנה, בבואו אחר כך אל ביתו, בראותו את החסד הגדול שעשה לו
ה' יתברך, שרפא אותו מצרעתו, בנדאי עשה כל מה שקבל
עליו בהיותו מחוץ למחנה, ופיס לכל מי שדבר עליו לשון הרע. והנה
על ידי כל זה נטהר לגמרי מזה הנגע, וגם מזה העון, כי על העבר
נתפטר לו בענישו ובזיונו, ועל להבא היה נזהר מעצמו בכל כחותיו
שלא לבוא עוד לזה החטא.

לוח יומי: שנה פשוטה — כס תשרי

שנה מעוברת — ד חשון

והנה, כל זה היה בזמן שהיה המקדש קיים. מה שאין כן עתה,
בעונותינו הרבים, שאין לנו לא מקדש ולא קרבנות, ולא כהן
מטהר, אם היה הקדוש ברוך הוא מביא את הנגעים על גופו — היה
נשאר בטמאתו לעד, ולא היה אפשר לו להנקות מזה. על כן נשארה
טמאת הנגע, שבא על ידי חטא זה, דבוקה רק בנפשו, ואין בולטת על
גופו מבחוץ. וזהו כונת המדרש [הובא בילקוט פ' פ' שם (יל"ש מצורע
י"ד רמז תקנ"ו בסופו) בשם רבי ינאי] "שמר פיו וילשונו שמר מצרות
נפשו" — מצרעת נפשו, כי הנה הצרעת דבוקה בנפשו.

על-כן האדם המרגל בחטא זה, חס ושלום, צריך להתאונן תמיד על
נפשו, כי אף שמחפה עליו הקדוש ברוך הוא בזה העולם, ואינו

they are don't
we 1793
day

שאלות

רבינו דוד בן זמרא

ותשובות

ק"ו

אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא חדא דלא אמרינן כל דאי אסמכתא היא אלא במי שבא לחייב עצמו במה שלא היה חייב אבל במי שמקבל על עצמו דבר שהוא חייב בו מדינא לא אמרינן אסמכתא והנא בנ"ד כיון שהיה הפקדון ביד שמעון לא היה לו להפקידו ביד לוי אלא ברשות בעל הפקדון וכ"כ שהיה רוצה ללכת מהמדינה אשר היה בה הפקדון היה לו לעשות ב"ד ולהניחו בידם וכיון שכן בדין נתחייב שאם יכפור לוי או יברח [או] לא ירצה ליתן שיהיה הוא חייב וליכא אסמכתא. ותו דכתב בשטר וקנינו ממנו בב"ד חשוב דלא כאסמכתא וכו' ותו דכתב ביה מעכשיו וכל שטר שיש בו קנין במעכשיו אין בו אסמכתא וכן אנו דנין תמיד. ולענין אם קבל הנפקד עליו אחריות, אינו חייב אלא בגניבה ואבדה ולא באונסין עד שיפרש כדאמרינן מתנה שומר חנם להיות כשואל עד שיפרש שהוא כשואל ואפילו קבל עליו להיות כשואל פטור מאונסין גדולים כדאיתא בגמרא וכ"ש אם מתה מחמת מלאכה דלאו לאוקומה בכילתא כיילא וברור הוא:

סימן תשס"ו

שאלת על ערב שמת הלוח והיתומים קטנים אם גובין מן הערב או לא:

תשובה אם הוא ערב קבלן פשיטא דגובין ממנו והוא אינו חוזר וגובה מן היתומים עד שיגדלו כדין שטר חוב היוצא על היתומים קטנים. ואם הוא ערב סתמא איכא פלוגתא והנכון דאין גובין ממנו וכיון שאי אפשר לתבוע מן הקטנים אי אפשר לתבוע מן הערב ואין ב"ד יכולין לעכב נכסי הערב עד שיגדלו היתומים שאין למלוה על הערב שום חוב עד שייגיע זמן שיהיו היתומים ראויין לפרעון ואפילו לדעת האומרים שהמלוה את חברו לזמן והיה מאבד הנכסים ולא ימצא בעל חובו מקום לגבות את חובו שיכולים ב"ד לעכב עליו שלא ימסור קרקעותיו מ"מ מודים בנ"ד שאין מעכבין על הערב דהשתא מיהא אינו חייב לו כלום משאי"כ בלוח דסוף סוף חייב לו אלא שלא הגיע זמנו והכי מסתברא לי ורוב הפוסקים הסכימו

דאפילו במלוה את חברו לזמן אינו יכול לעכב עליו כלל וכ"ש בערב. אבל בערב קבלן גובה ממנו לאלתר ואין כאן פסידא ליתמי שהרי הערב אינו יכול לגבות מן היתומים עד שיגדלו וכדכתבנא:

סימן תשס"ז

עוד שאלת על מה שכתב הרשב"א על כתב ידו אע"ג דפסקו הגאונים שנאמן הלוח לומר פרעתי שיכול למכרו במכירת השטרות דהא דין שטר יש לו אלא שאין לו קול וקשיא לך דבשלמא אם כתב בכתב ידו ששעבד לו כל נכסיו היינו שיכול למכרו וכותב לי קני איהו וכל שעבודא דאית ביה אבל אם לא כתב לו כן היאך יכול למכרו:

תשובה אין זה קושיא דאע"ג דלא כתב ושעבידנא לך כל נכסי כבר אפסיקא הלכתא כמאן דאמר שעבודא דאורייתא ואע"ג דלא כתב ליה כמאן דכתב ליה דמי והך שעבודא הוא דמכר ליה ושפיר מצי למימר קני איהו וכל שעבודא דאית ביה. ומסתברא לי שאין הדברים אמורים אלא כשכתב ידו יוצא ממקום אחר או יש לו דין שטר אבל אם אין כתב ידו יוצא ממקום אחר מצי למימר מזוייף הוא וחספא בעלמא ואין לדין שטר ואפילו יודה אחר המכירה שזה כתב ידו אין המכירה כלום דהשתא הוא דמשוי ליה שטרא דמעיקרא מלוה על פה היתה ואינה נמכרת וברור הוא:

סימן תשס"ח

שאלת ממני למה לא נכתבת נחמה בקללות של והיה כי תבא אל הארץ כמו בקללות של אם בחקתי:

תשובה שאלה זו נשאלה בספר הזוהר ותירצו דהא כתיב גם כל חלי וכל מכה וגומר יעלם השם וגו' מלשון העלמה ולא מלשון העלאה וא"ת כי מה שאמר הכתוב אחר כך עליך מורה שהוא העלאה ותו דאיכא בתר האי קרא כמה קללות ודרך הנחמה שתבא בסוף ויש לתרץ לפי שיטת המדרש דאין הכי נמי דפשטיה דקרא קללה הוא אלא דרמוז לן הנחמה בנקודה. ומה שני"ל

לתרץ כי אין צריך נחמה בפרשת כי תבא לפי שנחמתם בצדם שאין פסוק ופסוק שלא הזכיר בו שם ההויה המורה על הרחמים להודיע שהמדה היא ברחמים על דרך ומחץ וידיו תרפנה ואין לך נחמה גדולה מזו. עוד יש לתרץ כי פרשת אתם נצבים היא קשורה למעלה עם פרשת והיה כי תבא והרי הוא בכלל הברית והכי משמע מדכתיב לעברך בברית ה' אלהיך ובאלתו וגו' והרי יש בסופה נחמות דכתיב והיה כי יבואו עליך וגו' ושבת עד וגו' ושב ה' אלהיך וגו' עד סוף הפרשת כולה נחמה והרי זה נכון:

סימן תשע

שאלת ממני אודיעך דעתי במה שאמרו אחרי ארי ולא אחרי אשה אם נוהג דין זה בארצות הללו שהנשים הולכות מכוסות מכף רגל ועד ראש ואין נגלה ממנה דבר שיוכל האדם להסתכל בו:

תשובה לא נתנו רז"ל דבריהם לשיעורין אלא כל הנשים שוות וכל המקומות שוים. ותו דאין הטעם שמסתכל במקום המגולה ממנה דבמקום אחר אמרו כל המסתכל בעקבה של אשה כאלו מסתכל במקום התורפה אלא עיקר הטעם הוא מפני שיבוא לידי הרהור ועל ידי הלוכה ותנועותיה אעפ"י שהיא מכוסה יבוא לידי הרהור דמי לא עסקינן דבזמן חכמי התלמוד היו הנשים הולכות מכוסות ואפ"ה אסרו תדע שהרי אפילו אחרי אשתו אסור לילך ואי משום דלא יראה דבר מגולה מה בכך אלא ודאי עיקר טעמא מפני ההרהור ובאשתו נמי איכא הרהור. וכן אמרו לגבי מנוח דכתיב וילך מנוח אחרי אשתו מכאן דמנוח עם הארץ היה אלא כיצד יעשה ימהר להקדימה או יסתלק לצדדין כדי שלא ילך אחריה ממש ולא סגי בד' אמות דסוף סוף הרי הוא מכוון כנגדה. וא"ת מי עדיפא מהא דאמרינן פ"ק דעכו"ם הרחק מעליה דרכך זו זונה ואל תקרב אל פתח ביתה זו עבודת כוכבים וכמה אמר רב חסדא ד' אמות. וי"ל כי מאשה זונה צריך להתרחק בכל צדידה ד' אמות אבל מאשה אחרת אינו אסור אלא לאחריה והיא מכוונת כנגדו. והנכון

אצלי כי אשה זונה אסור לקרב אצלה בתוך ד' אמות שלה אבל אשה אחרת מותר לקרב אצלה בתוך ד' אמות דרך אקראי אבל ללכת אחריה אפילו חוץ לד' אמות אסור לפי שהדבר ברור שיבא לידי הרהור וגדר הדבר הוא כל שהוא מרוחק ממנה שאינו מכיר ומבחין בהילוכה ובתנועותיה מותר אבל כל שהוא מבחין ורואה הילוכה ותנועות איכריה אסור אלא ימהר לעבור לפניו אפילו שיעבור תוך ד' אמותיה או יסתלק לצדדין באופן שלא יראה תנועותיה ואם לאו יאנוס עצמו ויתעכב עד שחלף מלפניו ואי איכא דרכא אחריית יסוב מעליה דרכו ואי ליכא דרכא אחריית יאנוס עצמו כדכתיבנא ולא ליזיל בתרה ואם אי אפשר באחד מכל אלה והוא ממהר לדבר מצוה ואם יתעכב יעבור זמן המצוה יתקע עיניו בקרקע וילך ולא יגביהם מן הקרקע. והנראה לע"ד כתבתי:

סימן תשעא

שאלת ממני אודיעך דעתי במה שאמרו כתבי הקדש מטמאים את הידים אם תורה שבעל פה בכלל כגון משניות:

תשובה אין תורה שבעל פה בכלל תדע דהא איכא פלוגתא אם כל כתבי הקדש בכלל זה או לא וגמנו וגמרו דאפילו מגילת קהלת ואסתר בכלל ומאן דהוה בעי למימר דמגילת אסתר אינה מטמאה את הידים טעמיה הוא משום דנתנה לקרות ולא ליכתב נמצא כל דבר שלא ניתן ליכתב אינו מטמא את הידים ותורה שבע"פ לא ניתנה ליכתב דכתיב על פי הדברים האלה דברים שבעל פה אי אתה רשאי לכותבן ומשום עת לעשות לה' התירו לכתוב משניות והלכות וכיון דמדינא לא נתנו ליכתב אינן מטמאין את הידים ומותר לאוחזו ערום ואפילו תפרש מותר לאוחזן כשאדם ערום אפ"ה הלכות מותר משא"כ בשאר כתבי הקדש שיש בהם קדושה יותר שהרי מפני קדושתן מטמאין את הידים. אבל אם נפרש אסור לאוחזן כשהם ערומים נ"ל שלא נאמר זה אלא לגבי ס"ת דהכי אמרינן האוחז ס"ת ערום נקבר ערום ערום ס"ד אלא ערום מאותה מצוה ומשמע דבשאר כתבי הקדש מותר וכן נהגו

ולא ראינו מימינו מי שנראה מדבריו הרב או שכתב הלכות אין מטב ערום משמע דשאר כתו איפשר דלאו דוקא את הידים הוי דוקא אצלי דהוא ז"ל מפרש ומשום הכי מחלק בי אבל למאן דמפרש כש הלשון אבל שאר כתב ערומים וכן עמא דנ

פיכ

שאלת ממני אודיעך שהרג בשו ראייתו דבר זה מפורי

תשובה במלכי ישר דלא דן ולא

פשיטא דאינו גולה דו לך במלכי בית דוד דו לא שמעתי אבל כיו פרק כ"ג ואימא הכי נ כיון דלא מתקיים בי אמר קרא לנוס שמה בכלל שהרי הוא בכי פישור ממקום אחר די עמו משום דכתיב וד אומרים שהמלך יהיו עבדיו ופרשיו וסוסי כולם עבדיו כי היכי איפשר לא מגלינן לי דמדינא גולה דהא וכדכתיבנא והיינו דל דאשכחן כ"ג שעבר שכו דלא נפקא מינה עד יבוא משיח צדק

פ

שאלת דהא קי"

לכם, ואולי הרע תואנה הוא מבקש להיות
 ויגאון את לבם מאחרי ה' חלילה, על בן אָמֹר
 ויתפרו עלה תאנה, כלומר שהתדבקו עצמם
 בה' בייחוד שלם כתופר שתי תפירות, להורות
 על חבור גמור שלא יוכל עלה תאנה לבוא
 עליהם, כי אם יעשו להם חגורות, על דרך
 שאמר הכתוב (דברים יח, ט): לא תלמד
 לעשות, אכל אתה למד להורות לאחרים
 (סנהדרין סח, ב), ואמרו ו"ל (פרכות נה, א) בכל
 לכבד - בשני יצרי, בוצר טוב ובוצר הרע,
 כי זהו עקר התשובה הנמורה לעבד ה' עם
 פחות התאנה והרע, כלומר בזה האש
 והחמום שבער לבו וחמדה לתשוקת העברה,
 בזה יחמד ויחשק ויבצר לאהבה את ה'
 ולדבקה בו, כי גם בוצר הרע אין בו כי אם
 פח ואור ה' אשר נתלבש בו, בכדי לנסות
 ידידיו להעניקם משוב ברכותיו. וכשאדם נותן
 זאת אל לבו אשר אין בכח הרע כי אם פח
 ה' הרוצה שישפר התאנה ההיא ויכניעה,
 תיכף ישוב לכבו אל ה' אלהיו, וכאשר כתוב
 בשם איש אלהים הפעל שם טוב ובר
צדיק וקדוש לכרכה לחיי העולם הבא, וכותו
גן עלינו, על פסוק (תהלים צב, י) כי הנה
אביד ה' כי הנה אביד יאבדו, כלומר באשר
ישים האדם אל לבו אשר כל איביו שהוא
היצר הרע וכל פתות הרעים אינם אלא ה'
בעצמו ובכבודו שנתלבש בו לנסותו, אז
תיכף יאבדו ויכנעו כלם, וזו הבחינה
האמתית להיות בדבר שחומאים בו מתרצים,
במדה זו נופא שעשה העברה במדה זו יעבוד
ה', וכמו שאמרו ו"ל (שבת קנ, א) האי מאן
דבמאדים או מזהלא או גזלנא, כי נולד
במדת הרציחה, ואם חטא בזה יהפך זו
המדה גופא לעבודת ה', למול את בני
ישראל להכניסם תחת כנפי השכינה, וכמו כן
בכל המדות רעות, ולמשל במדת התאנה

הנתעבת ומשוקצת לפני אדון כל יותר מכל
 מדות רעות שבעולם, יוכל להתנאות בלבו
 לדבר ה', לומר אשר ודאי ודאי אם ארצה
 אוכל לעשות נחת רוח לבוראי באחד
 ממלאכי מעלה, כי התורה נתונה בקרן וזית
 וכל הרוצה לזכות בכתרה יבוא ויחנה,
 והתורה העידה (דברים ל, יד) כי קרוב אלך
 הדבר מאד בפיד וכלבבך לעשותו. והעקר
 באשר לא אפנה מחשבתי בכל רגע ורגע
 לשום דבר אחר, כי אם לשמו באהבה והכל
 באמת ובתמים, הקדוש ברוך הוא יקבל נחת
 רוח מזה.

ועל כל זה אמרו חכמינו זכרונם לברכה
 (תנא דבי אליהו, מובא בגלגלית רמז תתל) חזק
 אדם לומר אימתי יגיעו מעשי במעשה
 אברהם יצחק ויעקב וכו', ולכאורה הוא
 גבהות לחמד על דבר גבה בזה, אבל בזה
 נאמר (דברי הימים ב, י) ויגבה לבו בדרכי ה',
 שלעבודת ה' צריך להגביה לבו, וכל אשר
 יעשה מפעשים הפזכים לא יהא נחשב בעיניו
 כלל רק יחמד לעוד יותר ויותר. וכדומה
 במדת הליצנות יוכל להתלוצץ ממדות
 הגרועות ומעוקרי עברה (וכאשר הארכנו בזה
 בספר סדורו של שבת שרש, ענף ג), ולזה ויתפרו
 עלה תאנה, כי בתאנה קלקלו באמור, והם
 תפרו וחפרו זה לה' ויעשו להם חגורות לחור
 ולהתאזר לעבד בפחות האלה לה' הפזכ.
 והוא בחינת (תהלים מה, ד) חגור חרבך על ירך
 גבור הורדך והרדך, כי כל בחינת הגבורות הם
 הממשיכים האדם לבחינת התאנות והרע,
 וצריך להיות בזה גבור הפזכ יצרו ולחגור
 החרב שהיה מוכן לרציחות, להרג בו אויבי
 ה', שהוא פבוש התאנות והכניעת פחות
 הרעים. וכאשר נעשה כל אלה שהרגישו
 אדם ואשתו והכירו מגדלת וכבוד בוראם וזו
 יקר תפארת גדלתו אשר אין לה שעור ועדה,

ונגד טובו וחסדו עליה
 נגדו. או אמר
 (ח) וישמענו את קול ה'
 לרוח ה'

ואשתו מפני ה' אלהים
 את הקול אשר היה תמ
 היום, רוח שהשמש באו
 כלומר קדם חטאם. כי
 בשעה עשירית, ולא
 מתפחדים כלל, והן ע
 ואשתו, כי הכירו בגדלו
 וכאמ

(ט) ויקרא ה' אלהים
 איבה פרו
 ומה היום מימים אשר
 קולי ולא יראת ולא פו
 פחדו ומוראי עליך להו
 (י) ויאמר את קולך
 עירם אנוכ

הייתי שומע קולך בגן,
 פחד מוראך. ועוד כי
 ומעשים טובים ואני בו
 הפזכות העצומים וכן
 עמי להושיבני בגן הנן
 נטע ה', מה שעד עתה
 הוא, כי עד לא טעמו
 ידעתי טעם

(א) ויאמר מי הגיד
 העץ וג
 הנה שאתה יוצא ו
 מצוות נגד טובתי
 [נפקחו] [נפקחו] עיניך
 אתה מפל וכל, ולא
 לעשות איזה דבר עב
 לך מגיד אחר להגיד
 אכלת מן העץ אשר

אלקים את נאקתם, ונאקה שייכת במי שצועק מחמת צער.

עשו שאינו בכלל.
בריתו את יצחק, את יעקב לאפוקי
ישמעאל שאינו בכלל, ועל מי כרת
אברהם. את יצחק. לאפוקי
את אברהם. ועל מי כרת בריתו עם
אלקים את בריתו, להוציאם
משם ולהכניסם לארץ.

בני ישראל לא מת אף אחד, שמע מינה שישראל לא נטמעו ביניהם, ע

豐 隆 隆 隆

והנה ישנו ג' מיני סוכות, וכתב בשל"ה הקדוש שהם רמוזין בחיבת סכ"ה
 כ"ג. מ"ג. כי בסכות הושבתי את בני' בהוציא אותם מארץ מצרים. ויקרא
 את אברהם את יצחק וגו'. הנה הסוכה היא זכר ליציא' ונב"ש (ויקרא)
 הוי"ה הוא נכלל בשם אלהים במילואו, כנ"ל.
 האלקים ה' הוא האלקים, ר"ל כי הוי"ה כולל שם אלהים במילואו, וגם
 וי"ו גימטריא הוי"ה. וא"כ י"ל דו"ש בקרא (מ"א י"ה, י"ט) פעמיים, ה' הוא
 כ"ף וי"ו גימטריא אלהים, והנה אלהים גימטריא פי"ו ומילואו כזה: פי"ו
 וכענן הדבר י"ל דהנה הוי"ה גימטריא כ"ו ומילואו כזה: כי
 ה' הוא האלקים.

והיינו סוכה של ד', דפנות בדמיון ס', סוכה של ג', דפנות בדמיון כ', סוכה של ב', כהלכתן ושלישית אפילו טפח בדמיון ה', כי צריך להרחיק דופן של נגאלו ישראל ממזרים, והיינו לפימ"ש בתנחומא פרשת בלק, שהמלאך ע (נמנבד כ"ב, כ"ו), ולפי"ז יש לפרש דסוכה שהיא שמים כהלכתן ושלישית של ג', דפנות בצורת ר, ורמזת ליצחק אבינו פתוח מצד אחד, וסוכה של

לנטור ימין ושמשא ל.

והנה ידוע, רחיות הרשעים הם ניצוצי קדושה שבהם, הוצאת ניצוצי קדושה מהם, מקרב מיתתם, והנה ידוע, דיישראל היו במצרים לקטש משום ניצוצי קדושה, וא"כ י"ל שככל שהתארך חונו הכביד עליהם הנלות יותר ויותר, כי בכל עת נשאר יותר משולל מן הקדושה. והנה ידוע, רחיות רשעו על ישראל, וזהו, י"ל שיומות קאי על חידור האור והקדושה (דגומות ימות דוי מלכין) כי ניגם הם החיות של הרשעים, וזה שנאמר וימת מלך מצרים, כלומר, שבנינים הרבים החם, הוציאו ישראל כ"ב ניגם עד שנחשב בבחינת מות, ונאחו בכ"ב מן העבורים.

זרעם הדין, הו' ליה למחמ אל ה' וזו זמן רב. ועוד י' לדקדק, מהי גל שועמס אל האלקים מן העבודה, המעשה הזה היו משועבדים עוד למחמ ואלהו מן הצנים. ולענין" ז' ושמו המיוקוים אל בני' ורזן לעמוד ואלהו מן הצנים. ולענין" ז' ושמו המיוקוים אל בני' ורזן זעורה ויעקו וגו'. ודח"ל (שמרי

[illegible]

והיה שחוט תינוקות
שנצטרעו, וזה אל המלך
ומתו יי' "כי לבא אל המלך
היה רשע יותר מחסון, ולא
אז מן העבודה היונקו.
ועל העובדה, וייש וימת מלך
ם למפרע כי סמנו, כי את זה
ח, שניש, "כח חשבון שכל

ברם, שעה שצעק משה אחר חטא העגל "למה יחרה אפך בעמך" אכן לא מצינו שהתרחם על כך הקב"ה, משום שבאמת כך יאה למנהיג שיצחק ויבטל גזירות. גם כאן לא היתה טענה על עצם מרידות הלב על צרת עמו, רק הביטוי בלשון "למה הרעותה לעם הזה", שמשמעו כאילו עשה הקב"ה רעה לישראל, הוא שהיה בעוכרינו. א"ל הקב"ה אתה מהרהר אחר מידותי. האבות הבינו כי כיון שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, א"כ במידותיו של הקב"ה אין כל רע, ואילו אתה מסיח כלפי "למה הרעותה".

זהו שאמר לו בפסוק הקודם "וידבר אלוקים למשה ויאמר אליו אני ה'" - אלוקים זו מידת הדין, ה' זו מידת רחמים, והיינו, שאצלי מידת הדין אף היא ממידת רחמים היא.

רבי יעקב ניימן
(דרכי מוסר)

וּאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּקֹל שְׂדֵי' (ו. ג.)

משל למה הדבר דומה, למלך על מדינה גדולה ואדירה אשר כבוד רב היה לו בהיותו חותם אגרותיו בתואר מלך על ממלכה שכזו. והנה יום אחד נכבשה מדינתו והוא ברח עם כמה ממשרתיו למקום רחוק, אשר מעתה היתה זו חרפה עבורו לשוב ולהשתמש בתואר המלוכה, שעה שהוא מולך על מספר עבדים בלבד.

כך, אחר שקבלנו את התורה ונקרא הקב"ה בשם "אלוקי ישראל", אכן כבוד הוא למענו להיות מלך על עם ישראל. אבל להקרא בשם "אלוקי אברהם", על שם המאמין היחיד בעולם של עובדי אלילים, האם לכבוד יחשב? אלא שלזה התכוונו חז"ל באמנם "ואעשך לגוי גדול זהו שאומרים אלוקי אברהם" (פסחים קסז), כי דוקא משום שנקרא הקב"ה "אלוקי אברהם" מתגלה לכל העולם שאברהם אבינו באמת חשוב אצלו כאילו הוא גוי גדול, אשר אך לכבוד הוא להיות למלך עליו.

זהו שאמר כאן הכתוב "וּאֵרָא אֶל אַבְרָהָם ... בקל שְׂדֵי", דוקא בשם זה שמשמעו הסתפקות וצמצום, כמו שאמרנו חז"ל שבבריתא העולם אמר הקב"ה "אני קל שְׂדֵי", אני שאמרתי לעולמי ד". כך אמר הקב"ה

וּאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב

וּאֵרָא

וּיְדַבֵּר אֲלֵהֶם אֶל מֹשֶׁה וְיֹאמַר אֵלָיו אֲנִי ה' (ו. ב.)
שם 'אלוקים' מורה על 'דין' ואילו שם ה' על 'רחמים', כידוע. הקב"ה בא בזה להשיב למשה, "אני ה'" - כלומר, גם הַדְּבָרִים הַנִּסְתָּרִים הַיָּנִים רַחֲמִים גְּמוּרִים, ולטובתו הם באים, אלא שהם בהעלם ובהסתתר.

רבי יעקב ישראל קניבסקי, הסתייפלער
(קריינא דאגרתא)

בדומה לזה הובא בשם הגרי"ח זוננפלד: משה רבנו כדועה נאמן לעמו נתמלא רחמים על ישראל ולא יכל לראות בצרתם, ותמה "למה הרעות לעם הזה". לכך השיבו הקב"ה "אני ה'", הרחמים שלי הם, אם רחמים הם צריכים, אני הוא בעל הרחמים.

בשם רבי יוסף חיים זוננפלד

וּאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב (ו. ג.)

"א"ל הקב"ה למשה, תכל על ראב"ן ולא משתבחין, הרבה פעמים גלית לאברהם יצחק ויעקב כא"ל שדי ולא הרעתי להם כי שמי ה' כשם שאמרתי ק", ולא הדרו אחר מידותי ... ואחרי, החילת שליחותי אמרת לי מה שמו ולכפוף אמרת ומאז באתי אל פרעה וכו'". (פ"ד)

לכאורה קשה מה הקובלנא על משה, וכי דומה ענינו לענין האבות שלא הרהרו על מידותיו, הלא שם מדובר בהנהגותיו עמם בחייהם שלהם, ואילו משה התאונן על סבלות העם כולו, וכי לא כך ראוי למנהיג להתריע ולזעוק על צרת אנשיו.

really is a disgrace

(לג) ויקרא שם בשם ה' אל עולם. פירוש הכתוב שקרא בשם ה' המנהיג בכחו הזמן. או שיקראו השמים והארץ עולם, כלשון הפא תמיד בדברי רבותינו. והודיע בזה שקרא אברהם והודיע לבנות סוד הנהגת העולם בכללו שהוא בשם ה' החסין בכת שיש לו אילות בכלם. והרב אמר במורה הנבוכים (ב יג) שהוא רומז לקדמות האל, כי הודיע היותו קדם לזמן. אבל אונקלוס אמר בויקרא שהוא תפלה.

A pros is only a test from the side of the one being tested, when viewed from 'n's position. It is means to give reward to the one who passed it.

כב. (א) והאלהים נסה את אברהם. ענין הנסיון הוא לדעתו, בעבור היות מעשה האדם רשות מחלטת בידו, אם ירצה יעשה ואם לא ירצה לא יעשה, יקרא "נסיון" מעד המנסה, אבל המנסה יתברך וצוה בו להוציא הדבר מן הכח אל הפעל, להיות לו שכר מעשה טוב, לא שכר לב טוב בלבד. וזה כוונתו ית' כשהוא יוצא בנסיון

טוב ירושלם

ויקרא שם בשם ה' אל עולם. אע"ה הכריז ופרסם לכולם שה' מנהיג בכחו הגדול את העולם.

ויקרא שם בשם ה' אל עולם*. פירוש הפסוק הוא שאברהם הכריז את שם ה' והודיע שהוא מנהיג בכחו את הזמן*. או מוכן המלה "עולם" הוא "שמים וארץ". כמו שהיא מתפרשת בכל מקום בדברי רבותינו. ולפי זה הפסוק אומר שאברהם הכריז והודיע לבני האדם באופן כללי את סוד הנהגת העולם. שהיא מבוצעת ע"י ה' שהוא רב-אונים, שכחו החזק שולט בכולם*.

והרמב"ם מפרש במורה הנבוכים (ב יג) שהמובן של "אל עולם" הוא שה' הוא קדמון. ושהפסוק אומר שאברהם הכריז שה' הוא קודם לזמן*.

אבל אונקלוס אומר ש"ויקרא בשם ה'" פירושו שהתפלל*.

ה' אינו מביא נסיון על אדם כדי לברר אם יעמוד בו או לא. אלא כדי לתת לו שכר עבור מה שעמד בנסיון. — ה' מנסה רק צדיק שיודע בו מראש שיעמוד בנסיון.

כב. (א) והאלהים נסה את אברהם*. ההסבר של "נסיון" הוא לדעתי זה: מכיון שפעולות האדם מסורות לגמרי לרשותו ובחירתו, אם הוא רוצה הוא עושה אותן ואם אינו רוצה אינו עושה אותן. לכן דבר שקשה לאדם לעשותו נקרא "נסיון" לגבי האדם שהנסיון מובא עליו*. ומה שה' מביא את הנסיון הוא כדי להוציא את המעשה הטוב מהכח אל הפועל, ולתת לו שכר גם עבור המעשה הטוב שעשה, ולא רק עבור לבו הטוב בלבד*.

פני ירושלם

שהתפלל. ולפי זה על כרחך המובן של "אל עולם" הוא "אלוה העולם" כמו שתרגם אונקלוס, שהרי לא מסתבר שהפסוק אומר שהתפלל לאל הקדמון בורא הזמן. אבל לרבינו האומר שהמובן של "ויקרא בשם ה'" הוא שהכריז ופרסם את אלהותו ית', אפשר לפרש ש"עולם" מובנו "זמן" כפשוטו.

(א) נסה את אברהם. השאלה היא, למה הוצרך ה' לנסות אותו, הלא הכל גלוי וידוע לפניו ית', וידע מראש שיעמוד בנסיון.

לגבי האדם שהנסיון מובא עליו, אבל לא אצל ה'. כי ה' יודע גם בלי הבאת הנסיון אם האדם היה עומד בו או לא.

בלבד. ועדיין אינו מובן למה מביא ה' נסיון על אדם שאינו עומד בו. לכן ממשיך רבינו שה' מביא נסיון רק על צדיק.

אל עולם. השאלה היא, מהו המובן של "ויקרא". המובן של "אל עולם".

מנהיג בכחו את הזמן. כי "אל" מובנו כח [כמו שפירש רבינו לעיל א א], ו"עולם" מובנו "זמן" כלשון הקדש [כמו שכותב רבינו בפ' משפטים (כא ו) בשם הראב"ע שם]. אבל לפי זה אינו מובן מדוע הכריז אע"ה רק שה' מנהיג את הזמן ולא הכריז שמנהיג את כל הברואים. לכן ממשיך רבינו שהמובן של "עולם" הוא "שמים וארץ".

שולט בכולם. אך כלשון התורה "עולם" מובנו "זמן". לכן מביא רבינו את פירוש המורה נבוכים.

קודם לזמן. ולפי זה המובן של "עולם" הוא "זמן". והפסוק אומר שאע"ה פרסם שה' קדמון וברא את העולם.

ה' ויקרא בזה. וקמותם
ם בך תכרני והרפית
הסר התנאי בלו, וכן:
בד ה' את כל הארץ,

שכר באהבתו כי אוהב
ולתי באר הפנים אשר

הים, כי בארץ פלשתים
אר שבע שהיא בארץ

הארץ (במדבר יד כג) מוסב
את השבועה.

בארצו*. או הכונה: אם
ברצונו. הלא הנך רואה
דאה זאת גם ממה שאמר

וכ. שהרי גם עכשיו היו
ותים. והוא היה גר בבאר

ה נקרא באר שבע עוד לפני
ד: ותלך ותתע במדבר באר
פעם נוספת להודיע שאמת
שניהם.

ששבע לכאורה שבאר שבע
שפירש הרד"ק.

מסופר שה' אמר ליצחק:
אליך. ומפרש רבינו שם
יצחק בא לגרר אמר לו ה'
ד משם לבאר שבע, ומוכח
בבחי גר, ונחל גרר היה

כפ. בפי חיי שרה (כד סב)
בבאר לחי ראי. ויצחק הלך
ה מקום ראוי לתפילה.

שעשה רצונו ונחפץ להצדיקו, יצוה אותו בנפיו, ולא יבחן את הרשעים אשר לא ישמעו. והנה כל הנסיונות שבתורה לטובת המנסה.

... therefore, tests, 1933
was his a
that would
continue his
The additional
description only
magnify the his

(ב) קח נא את בנך את יחידך. בעבור היותו בן הגבירה, והוא לבדו אשר יקרא לו ורע קראו יחידו, ונא הלשון להגדיל המצוה. אמר, קח נא את בנך היחיד האהוב יצחק והעלהו עולה לפני. המורה. לשון רש"י: היא ירושלים, וכן בדברי הימים (ב ג א): לבנות את בית ה' בירושלם בהר המורה. ורבותינו פירשו (תענית טז): שמשם יצאה הוראה לעולם. ואנקלוס תרגמו על שם הקמרת שיש בו מור וסמים. ואם בן יהיה פרושו אל הארץ אשר תהיה מורה, או שנקראת בן מעולם על שם העתיד. ובכרמית רבה (נה ט) קד אמרו: רבנן אמרין למקום שהקמרת קרבה, כמה דתימר אלף לי אל הר המור (שיר השירים ד ו), אבל דעת אנקלוס שאמר "לארעא פולחנא" אינו נראה בן על המור שבקמרת, שאין לשון "פולחנא" על סם אחד מסמי אחת העבודות. ולמה לא אמר "לארעא דקמרת בסמין", אבל דעתו לומר: בארץ אשר יעבדו

טוב ירושלם

ודע כי "ה' צדיק יבחן" (תהלים יא ה), ורק כאשר הוא יודע מראש שהצדיק יעשה את רצונו, והוא רוצה שיהיה עוד יותר צדיק, הוא מביא עליו נסיון*. אבל את הרשעים שיודע בהם שלא יעמדו בנסיון, אותם אין הוא מנסה.

נמצא שכל הנסיונות הנזכרים בתורה הם לטובת האדם שהנסיון מובא עליו.

כדי שהמצוה תהיה יותר גדולה אמר ה' לאברהם: קח את בנך היחיד האהוב יצחק.

(ב) קח נא את בנך את יחידך*. מכיון שיצחק היה בן הגבירה, והוא לבדו נקרא ורעו, לכן קרא ה' אותו יחידו*, והמלים "את בנך את יחידך אשר אהבת" באו להגדיל את המצוה. וכך אמר לו ה': קח נא את בנך היחיד האהוב יצחק והעלהו עולה לפני.

ירושלים וסביבתה נקראת "ארץ המוריה" על שם הר המוריה אשר בה. ההר נקרא "מוריה" על שם שהיה גדל בו מור. עוד פשוט: "מוריה" הוא שם שבח שנתנו להר זה. — בגלל שני טעמים צוה ה' שהעקדה תהיה שם. א. כדי שזכותה יהיה בקרבנות לעולם. ב. כדי שהיא תיעשה מתוך ישוב הדעת והכרה מלאה.

ארץ המוריה*. כחב רש"י: היא ירושלים, וכן בדברי הימים (ב ג א): לבנות את בית ה' בירושלם בהר המוריה. ורבותינו פירשו (תענית טז): ב"ר נה ו) שמשם יצאה הוראה לעולם. ואנקלוס תרגמו על שם הקטורת שיש בו מור וסמים. עכ"ר. ולפי זה המובן של "ארץ המוריה" הוא: הארץ אשר תהיה מוריה. או שהארץ נקראת כך מעולם על שם העתיד.

ומה שכתב רש"י שאנקלוס תרגמו על שם הקטורת, אינו נראה. כי הגם שכב"ר (נה ט) אמרו כך: רבנן אמרי למקום שהקטורת קרבה כד"א (שה"ש ד ו): אלך לי אל הר המור, אבל לא נראה שכונת אונקלוס שתרגם "לארעא פולחנא" היא על המור שבקטורת, כי לא מסתבר שלשון "פולחנא" מוסב על סם אחד של אחת העבודות. ומדוע לא תרגם "לארעא דקטורת בוסמין", אלא כונתו לומר: לארץ

פני ירושלם

כרש"י. וא"כ למה בכלל אמר לו "את בנך את יחידך אשר אהבת", לכן ממשין רבינו שה' רצה להגדיל את המצוה.

ארץ המוריה. השאלות הן: א. היכן היא ארץ המוריה. ב. על שם מה היא נקראת כך. ג. מדוע צוה ה' להעלותו לעולה בארץ זו.

נסיון. וכן אמרו כב"ר (לד ב): אין הקב"ה מנסה אלא הצדיק, שנאמר ה' צדיק יבחן.

(ב) את יחידך. השאלה היא: כיצד קרא ה' את יצחק "יחידך". הלא היה לאאע"ה עוד בן.

יחידו, ולפי זה גילה לו ה' מיד שהכונה ליצחק נדל

שם האלהים, ויתבון בזה שם ברוך הוא לאברהם אבינו את מקריב בו, הוא המזבח שיהיה שם אברהם את המזבח, כדבר עד כאן. ושם מורה עשה כ

ויתבון על דרך הפשט. והוא מור ואהלים וקמרת, עוים וצבאים אוכלים טבא. וישם (דברי הימים ב ג א) טבא שם ההר שהוא אשר ביה. ידע את הארץ ולא ידע את ההרים ששם, שנקרא ביה. ורצה שתהיה זכות העקדה ב' כי למען צדקו הגדיל ביה

שעובדים שם את ה', והוא החם לאברהם אבינו את המזבח. אם קין והבל, הוא המזבח שהקריב כאן אלא "המזבח", הוא הטבא "מורא", ושהמקום נקרא כך

והנכון על דרך הפשט. הלבונה, והיה ההר נקרא כך ב' קמרון היה גדל בארץ

והנה כאן הפסוק קרא: בהר המוריה (ד"ה ב ג א) נראה שהוא אשר בתוכה, והפירוש יאברהם הכיר את הארץ ולא אחד ההרים הנמצאים שם. ומה שה' צוה לו להעלה תהיה בקרבנות לעולם, כמו ש' יותר גדולה, לכן הטריח ה' א

איכלים ממנו. אך לפי זה לא היה את ההר, שהרי היה ניכר צ"ה הפ' ממשיך רבינו שהוא שם שבת. שם שבח להר. ואין אנו יודעין שבת, ומדוע דוקא שם זה.

הנקרא מוריה. תמצית הדברים המוריה היא ירושלים וסביבתה שם הר המוריה הנמצא בה. וההר שהיה גדל בו, או הוא ב' במקום ההוא, בשלמא לרש"י:

רציון דבר
(ה' יח' אצל שר)

רכט

יסורים

אדם לעמל יולד

כל אדם נגזר עליו סבל, שהרי "לעמל יולד", בכל זאת יכול להחליפו בלימוד כמו שכתה המהרשי"א "לעמל" זה ר"ת ללמוד על מנת ללמד.

על אניה מטעינים סחורה, וחוזרת ממדינה אחרת בסחורה אחרת, ואם אין לאניה לסחוב סחורה מארץ זו, ועליה להפליג לארץ אחרת להטעין סחורה משם, הרי בהליכתה כדי שיהיה שיווי משקל מטעינים עליה אבנים...

יוצא שאם לא מטעינים סחורה, חייבת לטעון אבנים, והנמשל מובן...

הקב"ה נותן כח להחזיק יסורים

דבר מבהיל הובא ברמ"ק שמצינו אצל שרה שאמר לה השטן כמעט ונשחט בדך פרחת נשמתה, וביאר לכן פרח נשמתה כי זה היה "כמעט" דהיינו שבאמת לא נשחט, ואילו היה נשחט לא היה פורח נשמתה, כי הקב"ה הנותן מכה נותן כח להתגבר עליו, אבל כשזה לא היה נכון, הרי לא היה לה הכוחות להתגבר, ולכן פרחת נשמתה.

וכן אצל יעקב מצינו "וימאן להתנחם" אילו היה יוסף מת הרי יש גזירה על המת שישתכח מהלב, אבל מכיון שלא היה נכון, ממילא לא היה לו הכוחות להתגבר. כבר אמר רבי ברוך ממעזבוז ברוך גוזר ומקיים, הקב"ה גוזר אבל נותן גם כח להתקיים, וזהו הנותן שלג כצמר, כפי הצמר שיש לאדם, כך נותן הקור, הקב"ה אינו נותן מכה שאדם לא יוכל להתגבר עליה.

צרה אחר צרה

יש לפעמים שנופל חלילה על האדם צרה אחר צרה, ובאים בערבוביה, וקשה לעמוד בנטל המשא, אך כבר ביאר המגיד מדובנא כוונת הכתוב בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים, והמשילו למוכר פירות בשוק, שמניח כל מין ומין בתיבה נפרדת, תפוחים בתיבה זו ותפוזים בתיבה זו, אגוזים בשק אחד ושיזיפים בשק אחר,

יסורים

שבני ישראל אותם שעבדו עבודת

רק במה שקורה אותו עכשיו, ולא
גשה מקוצר רוח, היינו אף שהבטיח
יין אותם אלא מצב ההווה.

ס' שהיה לו רק 22. 000 נפש, ביאר
עד מצרים, היינו ששאר השבטים

ויו מגיע לדרך הנכונה, וכאותו אדם
לכל יאוש, ולא רצה לחפש הדרך
אב והוכרח לברוח, ומתוך הבריחה
ב.

אן בטחו שעשו מעשה מצוה במכרם
שבועתם, ביאר רבי חיים שמואלביץ
הצרה הזאת" מתוך הצרה נתיישר

אר הכתוב בשש צרות יצילך ובשבע
דע לך אשר בעבור היסורין הבאים
הצרות לגעת בדך כי יצילך ה' בעת
האמורות למטה. ובשבע - ובדבר
משהם מ"מ לא יגע בדך הרע. דהיינו
הגדולות.

10/ה ← א' יבא

(B)

(ו). ושמעתי דכן הוא
תוספות שם אין כאן מקו
נב. ועל זה אמרו דלי
נדמה להם יצר הרע כהר
השערה, ואינו שקר רק ש
תשוקתם ותאותם ו

[מה] כשחטא הרכה ע
כי כבר סוגרו דלתי לבו,
שפתים שלום שלום, שה
— הדבור של שלום
התשובה, היפך הנאמר
(ישעיה שם). ותחלת אור
בפסוק הנחמים באלים
יג. על המוציא זרע לב
בוהר (ח"א ריט): דא
ותחלת אותה פרשה, הצ
בוהר דשומר הברית נקר
הפרשה. ושם קרא ישעי
כמו שאמרו ז"ל (סוכה
שהוא מכשיל לפני עור
סולו פנו דרך הרימו מכ
קדש המשתפכות בראש
אמר רם ונשא שוכן עז
הוא במקום גדר ערוה,
פסוק קדושים תהיו) [מו
דכא ושפל רוח וגו', כי
שיש מקום שנקרא אין
כזה משם משיג בריאה

- 7. סוכה נב א: הצטער א
- 8. נידה יג א: "אמר רב
כאילו שופך דמים, שנאמ
אל תקרי שוחטי אלא סו
בעולם שלא תהיה עליה ו
פרק נו משיעה.
- 9. סנהדרין קה א: בעני
נחמן: חוצפה אפילו כל
ואמר לשרי מואב לינו ס
מלכותא בלא תגא היא,
רשי: "כלומר איני גוז

יחטא⁵, ובוה הוא נחשב אונס גמור דרחמנא
פטריה. וגם בהסתת היצר בתוקף עצום שאי
אפשר לנצחו שייך אונס [ואם הש"י הסיב את
לבו הרי אין חטא זה חטא כלל, רק שרצון
הש"י היה כן]. ועיין מה שאמרו בכתובות
(נא:): גבי תחלתו באונס, אפילו צווחת לבסוף
שאלמלא מניחה היא שוכרתו, מותרת לבעלה,
מאי טעמא, יצר אלבשה⁶. הרי דזה מחשב
אונס גמור אעפ"י שהוא מרצונה, מכל מקום
יצר גדול כזה אי אפשר באדם לכופו, והוא
אונס גמור ואין בזה עונש אף דעשה איסור,
כיון דהיה אונס. אבל האדם עצמו אין יכול
להעיד על עצמו בזה, כי אולי היה לו כח
לכוף היצר [וכמו ששמעתי בזה מענין זמרי
שטעה בזה].

Don't be
seduced
by physical
desires
↓
know that
you can be
channeled
for good

[מד] מי שיש לו תשוקה גדולה לתאות
הגוף, אל יתעצב בזה לחשוב כמה פגום הוא
שיש לו תשוקה כל כך, כי אדרבה הוא כלי
מוכן לתוקף אהבת ותשוקת דרישת האמת.
וכמו שנחמו ההוא סבא [אשר הוא אליהו
לדעת יש מפרשים בתוספות פרק קמא דחולין

אותנו מטעיות כגון: "ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראותם
מלחמה ושבו מצרימה". ועוד כתב: "ומחמת העניין הזה אשר גלית לך רבתה בספרי הנביאים התוכחת לבני
אדם על להיטותם לקורבנות, ובאר להם שאין המטרה החשובה כשלעצמן, ושאיך צורך לה בהם. אמר
שמואל: החפץ לה בעולות וזבחים כשמוע בקול ה' וגו'. ואמר ישעיה: למה לי רוב זבחיכם יאמר ה'...
וכוננת הדברים הוא מה שבאתי לך, שכן הוא אומר: כי המטרה הראשונה אינה אלא שתשיגוני ולא תעבדו
זולתי והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו לי לעם, והצווי הזה על הקרבן... לא היה אלא בגלל השגת היסוד
הזה".

- 4. מהר"ם אלשקר בתשובה קי"ז מגן באריכות על הרמב"ם מפני ההתקפות והקושיות של רבי שם טוב אכן
שם טוב, וזה לשונו השייך לענייננו: "וכל המשיגים עליו בעניין זה (של טעם הקורבנות) דעו וראו איך אלו
הדברים בעצמם הן הן דברי רבי פנחס בן יאיר דויקרא רבה, דאמרין התם על פסוק ולא יזבחו עוד את
זבחייהם לשעירים, אמר רבי פנחס בן יאיר: משל למלך שהיה לו בן אוכל נבלות וטרפות, אמר המלך: מה
לעשות? להפרישו אי אפשר, שכבר הורגל בכך, אבל יסעוד אצלי ויובדל מעצמו... ועם כל זה לא שלל רבינו
הרמב"ם ז"ל שאין לקרבנות ולמקצת מצוות טעם אחר מכוון בעצמו..."
- 5. ברכות לב, א: "אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: משל לאדם אחד שהיה לו בן הרחיצו וסכו
והאכילו והשקהו ותלה לו כיס על צוארו והושיבו על פתח של זונות. מה יעשה הבן ולא יחטא". וכן אמר
רבי ינאי: "אמר משה לפני הקב"ה: רבונו של עולם, בשביל כסף זהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו די
הוא גרם שעשו את העגל".
- 6. אשת ישראל שנבעלה ברצון אסורה לבעלה. ובכתובות נא, ב: "אמר רבא: כל שתחלתה באונס וסוף
ברצון, אפילו היא אומרת: הניחו לו, שאלמלא נזקק לה היא שוכרתו מותרת (לבעלה). מאי טעמא? יצר
אלבשה. רשי: "יצר אלבשה — וגם זה אונס שבתחילת בעילה שהיא באונס הלבישה הבעל יצר".

אלשקר סימן קי"ז דכן הוא במדרש וכתב
משל וכו', עיין שם⁴. דענין הקרבנות הוא
שמקבל התקורבת נהנה ממנו, וכל העבודה
זרה אותו כח נהנה ומתגבר על ידי אותו קרבן.
כמו אדם על ידי מאכל. ומתוך שידעו בעבודה
זרה כן, היה חשקם וכוספם שיוכלו להנות
כביכול להש"י, ועל זה נאמר למעשה ידך
תכסוף, כמו שאמרו ז"ל (תנחומא תצוה ב).
והש"י הרשם בכך, שיוכלו לעשות כן, שיהיו
כמהנים אותו. רק מי שצריך לכך באמת הוא
נהנה בכך, אבל הש"י אין צריך לכך, ולא
תאמר אעשה רצוני כו' כבכל המצוות רק
לרצונכם, כפי הרצון והחשק שלכם כך הוא
הקרבן. רק דמזה הוא ההנאה להש"י מהרצון
והחשק שלהם להנותו, וכן התפלה במקום
הקרבנות, שאין רצון הש"י מבני אדם
שיתפללו לפניו וישנוהו, רק הרצון שלהם
להתפלל זהו רצונו יתברך והבן זה.

[מג] פעמים יש אדם עומד בנסיון גדול כל
כן עד שאי אפשר לו שלא יחטא* כדרך
שאמרו (ברכות לב). מה יעשה הבן שלא

A [יו"ו] that
one cannot pass

אצ"ן שט"ס ויט"ב תרל"א ז' אדר

להופיע עלינו האור
: בולנו, ודוק.

שצגוף (י"מזמ"ב), אם כן כשהקצ"ה
פוקד עקרות ומרבה גבולנו צננים וצנות
זוה הוא גואל אותנו מדיר, וזה התקרבות
הגאולה. (על כן תחלת הצרכה הוא ראה
נא בעניינו, כמ"ש המגיד בהגדה וירא
את עניינו (דברים כו, ז') זו פרישות דרך
ארץ, ועל ידי שהקצ"ה נותן לישראל מזוני
רויחי יכולים ישראל לפרות ולרבות, וח"ו
צמיעוט פרנסה גורם פרישות דרך ארץ.
וזו פירוש התפלה ראה נא בעניינו, והבן).

*

← ואו יאמר ראה נא בעניינו. כי מצינו
צמיעוט הי' שני דברים לקרב
הגאולה, א' רצוי העם השלים, ב' קישוי

וכל צתומתן, ומפרש
הוא לאת הכוכבים,
לאת הכוכבים, ומתוך
אורחא קמ"ל והא
עכבא. רמזו צדצריהם
ריס, דצמנות קריאת
לד' נפשו מטוהרה
נעשה בפועל ממש,
א מעבבא.

ותיו עזר כלל ישראל
יהם הקדושים, כי
נשים מלומדה, האל
ונות עם בני ישראל
זהו הנרמז צדצריהם
אגב אורחא קמ"ל,
וק.

ר שזה כלול צצרכה
ואל ישראל משמע
אקצ"ה גואל ישראל,
צגלות אנחנו, אלא
א עד שיכלו נשמות

השיעבוד. וזה פירוש הפסוק (שמות א' יז)
וכאשר יענו אותנו כן ירצה וכן יפרוך,
פירוש כאשר הגדיל קישוי השיעבוד,
אז יושב הקצ"ה לצטל קישוי השיעבוד,
ושתהי' קירוב הגאולה על ידי רצוי העם.

→ וזהו פירוש ראה נא בענינו, כי אי
אפשר לנו לסבול קישוי השיעבוד,
ותחשוב מחשבות לקרב הגאולה על ידי
כן ירצה וכן יפרך, ומסיים ברוך אתה
י"י גואל ישראל. וכן מצינו צבעו
שאמר לרות (רות ג' יג) וגאלתיך אנכי,
שהי' גם כן להקים שם למחלון שמת
צלא צנים, וכשנשא אותה שיהי' לה צנים
נקרא גואל.

תחנון

מרימנאב זללה"ה אשר צאו נפשות
ישראל מעולם העליון לפניו בקובלנא,
אשר הה"ק המגיד מזאמשיב זללה"ה
הוא למעלה בראש בית דין ומאוד מחמיר
בעון המקרה ר"ל, על כי קדוש וטהור
הי' מימיו, ולא טעם טעם חטא זה,
והועילו בקשתיים ונחמנה אחר תחמיו,
וחזרו לפניו לאמר לו יישר כחו, כי היקלו
מעליהם, כי העון הוא לפי הדור.

וזהו בקשמינו, שהעונות שנחשבו צדורות
הראשונים, אל יובר לנו, כי המה
הי' גדולים במדרגתם, אצל אנחנו דלוננו
מאוד ולפי קטנות המדרגה תיקטן העון.

אמר, אם מועיל תשובה על חטא שכבר
נעשה, קל וחומר אם האדם הולך
בהרהורי תשובה, שכתו גדול לשמרו שלא
יבוא לידי חטא.

*

אל תזכור לנו עונות ראשונים, מדהר
יקדמונו רחמיך בי דלוננו מאוד
(תהלים עט, ח'). הנה אין להצין בקשת
תחילת הפסוק שהדאגה היא רק מחשש
עונות ראשונים, וסוף הפסוק מסיים כי
דלוננו מאוד. יש לומר [על פי] המעשה
המקובל צימי הקדוש רבי מנחם מנדל

ויפֿן אליו ה'. (מח) שפנה אליו והלבישו גבורה ואמר לו לך בכחך זה.
בכח שהוסיף לו. שנתחדש לו כח על כחו. ורבותינו דרשו בכח הזכות הוזה שלימדת
סנגוריה על ישראל. שכבר נתבאר (מעם לעז ריש דברים) המצוה הגדולה שיש
בזה ללמד סנגוריה על כלל ישראל ועונש המדבר לשון הרע על ישראל. ואמר
לו, לך בכחך „זה“, (מט) היינו לא בכח הגוף שלך, אלא בכח הרוחני שהיית
כואב כאבם של ישראל ותבעת עלבונם. ואל תחשוש שמא גרם התטא, שהרי
עדיין מחזיקים ישראל ברעתם, הלא שלחתוך. שאין הבטחה זו כשאר הבטחות,
שזכות זו של לימוד סנגוריה על ישראל תעמוד לך, אעפ״ שהם עודם מחזיקים
ברעתם. ונאמר ויפֿן אליו ה', שהפך מדת הדין למדת הרחמים.

ה' ידוע מספרים הקדושים,
שעל ידי שאנחנו מזכירים
נאותם הנסים, ונוכל לזכות

נסים לאבותינו בימים ההם
צ"ה לאבותינו בימים ההם,
של אותו זמן אא"ז זצוק"ל,
ה' לילד, סיפר אא"ז עובדא
זה כוון להמשיך ישועה גם

ישועות, בני חיי מזוני רויחי
שדורות עוד הפעם כל אותן

בעדה, שזהו בזכות מסירות
ראת שמע, שמע ישראל ה'
נת שלנו אל הקב"ה, ואיתא
די שהאדם מבטל את עצמו
הכל לזכות למזל חדש, של

אא"ז זצוק"ל, לפרש הכתוב
ה' אנכי ותלך לדרש את ה'
ובק"ה במילואה כזה, רי"ש
ה' אה"ה. ויש שלשה אופנים
ה' במילואה בגימטריא שמ"ע
ה' אה"ה, הוא ה"ה, ולא אם
ה' שגיד לה מה תהא בסופה,
התחת ה"ה, ובכן תעלה מספר

וא בסופה, כי כאמור, על ידי
ה' בראוי וכנכון, אפשר לזכות
ה' כלומר על ידי מצות קריאת
ה' בסוף כמה וכמה דורות אחר

זצוק"ל, מיט איין קריאת שמע
ה' מיט דין קינדער" ע"כ. עוד

שמענו מאא"ז זצוק"ל, החילוק שבין מסירות נפש של קריאת שמע למסירות נפש של תחנון, כאשר אומרים המזמור לדוד אליך ה' נפשי אשא (תהלים כ"ה), שבקריאת שמע צריכים לכוון רק שהוא מוכן לעשות פעולת מסירות נפש, אבל לא למסור נפשו בפועל, אבל בתחנון צריכים כוונה של מסירות נפש ממש בפועל, ממילא אפשר לומר תחנון רק בכוונה רצויה של רצון טוב, כי רק על ידי זה תהיה לו לאדם שמירה עליונה בשעת אמירת תחנון. ובכן על ידי המסירות נפש הזאת, יוכל ביתר שאת וביתר עוז, לזכות להמשיך שפע ברכה והצלחה וכל טוב סלה.

וכל שכן, כאשר יש לו ליהודי מסירות נפש בפועל, עד היכן יכול לפעול אצל נורא תהלות עבור כלל ישראל, וידוע שרבינו המחבר זצוק"ל, היה חד בדרא במסירות נפש כל ימיו בלי שום חשבון אחר כלל, רק לעשות רצון קונו במסירות נפש עד הסוף, ואין כאן המקום להאריך בזה.

ושמעתי בשם הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע, לפרש הפסוק (בראשית ט"ו ו') והאמן בה' ויחשבה לו צדקה, וידוע קושיית העולם, מהו החידוש שאברהם אבינו ראש המאמינים, האמין בדבריו של הקב"ה? ותירץ, שאברהם אבינו באמת ראה הכל ברוח הקודש, כאשר אמר לו הקב"ה צא מאצטגנינות שלך, אברם אינו מוליד, אברהם מוליד (בר"מ מ"ד י'), ולא הוצרך לאמונה, כי את הכל ראה בראיה ברורה וחושית של רוח הקודש. וזהו החידוש, הגם שראה הכל בראייה ברורה ברוח קדשו, אפילו הכי אחז צדיק דרכו, והאמן בהקב"ה באמונה פשוטה, לא מתורת ראייה והשגה, אלא מתורת אמונה פשוטה בלי שום חשבונות, עכד"ק.

וכן שמעתי בשם הרה"ק מקאצק זצוק"ל לפרש הפסוק (שמות י"ד לא) וירא ישראל את ה'יד הגדולה אשר עשה ה' במצרים ויאמינו בה' ובמשה עבדו, שהגם שראו את ה'יד הגדולה אשר עשה ה', לא בחרו בדרך של ראייה והשגה, כי אם באמונה פשוטה בה' ובמשה עבדו.

וקרוב לדברים אלה, שמעתי בשם חכם אחד לפרש דברי הגמרא (ברכות לד:) מעשה רבי חנינא בן דוסא שהלך ללמוד תורה אצל רבי יוחנן בן זכאי, וחלה בנו של רבי יוחנן בן זכאי, אמר לו חנינא בני בקש עליו רחמים ויחיה, הניח ראשו בין ברכיו ובקש עליו רחמים, וחיה. וקשה למה הוצרך רבי חנינא בן דוסא להניח ראשו בין ברכיו, היה יכול להתפלל גם בלי הנחת ראשו בין ברכיו?

ותירץ, שצדיקים רואים גם את הנעשה למעלה בעולמות העליונים, ושם נראה ונגלה אך שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, וגם דבר שנראה בעולם הזה, כגזירה קשה, הוא באמת טובה גדולה, ובכן יכול הצדיק לחשוב, שזה הצער וצרה הוא כדאי באמת בשביל האדרי, כי תצמח לו טובה ותועלת גדולה מזה. על כן הניח רבי חנינא ראשו בין ברכיו, בזה רמז שאינו מביט כלפי מעלה, לראות איך שבשמים יש חשבון שתצמח להיהודי טובה גדולה מזה, אלא התפלל בפשיטות על זה שרואה יהודי בצער וצרה, וביקש מהקב"ה שיוציאנו מצרתו.

What is the meaning that they believed in him? Despite knowing he believed what he said

Why put head between knees?

Really all is for the best. He did not want to look to the heavens - he dares not!

ועל פי זה מובן מאד מה שאמרו חז"ל ש"דרך ארץ קדמה לתורה" (ויק"ר ט' ג') והוא ע"פ מה שמביא רח"צ (בס' שער הקדושה חלק א' שער השני) שהמידות הם שרשי התורה.

וכמו כן נכללו הרבה כבישות היצר בהלכות דרך ארץ שמנו חז"ל. מכל שכן בהלכות דרך ארץ בסעודה, שלא יהיה נראה כרעבתן וכיוצא בזה. וידוע מאמרו של רבינו הק' שאמר פעם שצריכים לאכול תמיד בדרך שאוכלים לפני אדם חשוב (חיי מוהר"ן עבודת ה' אות ע"ב), כי כאמור יש הרבה שבירת התאוה באוכלו במתינות ובשמירת חוקי הדרך ארץ, ועל ידי כך מתענגת נפשו, ומתקרב יותר להשי"ת.

ועיין ברש"י (דברים י"א ו') משל למלך ששלח את בנו לבית המשתה, והיה יושב ומפקידו: אל תאכל יותר מצרכך, שתבוא נקי לביתך וכו'. כי זה שעל ידי הגימס והדרך ארץ שלא ילכלך את בגדיו וכו' מיותר על תאוות אכילתו - יש בו כוח השלמת הדעת על הלב. והוא מסוגל גם לשלוט על חומרייתו, לשמור על טהרת נשמתו לא ללכלכה בחטאים, להתבונן לכמה וכמה נתר וכורית יודקו בגיהנום ללבנו כדי להעביר את כל לילוך כתמיו ורבביו. לכן אם קדמה אצלו מידת דרך ארץ - הרי הוא מוכשר לעשות ולקיים את כל דברי התורה בקדושה ובטהרה ובזיכור הגוף כבר בעולם הזה, ולא יזדקק לניקוי ומירוק בעלמא דאתי. ועל המשל הנ"ל יש להתאים עם מה שמובא פירוש עה"פ (משלי ג' י"א) מוסר ה' בני אל תמאס - מה הוא "מוסר" של השם? "בני" - הלא בני אתה, "אל תמאס" - אל תמאס ואל תלכלך את עצמך בחטאים

שבחו של מקום - בכל המצבים

אמרו חז"ל (פנהדרין צ"ב): בשעה שהפיל גבור נוצר הרשע את חגניה מישאל ועזריה לכבשן האש אמר לו הקב"ה ליחזקאל לך והחיה מתים

בבקעת דודא, כיון שהחייה אותן, באו עצמות וטפחו לו לאותו רשע על פניו. אמר: מה טיבן של אלו? אמרו לו: חבריהן של אלו מחיה מתים בבקעת דודא. פתח ואמר: אתוהי כמה רכרבין ותמהוהי כמה תקיפין מלכותיה מלכות עלם ושלטניה עם דר ודר וכו' (אותותיו כמה גדולים, מופתיו כמה תקיפים, מלכותו מלכות עולם ושלטונו בכל דוד ודוד). ואלמלא בא מלאך וסמרו על פיו וכו'. שביקש לגנות כל שירות ותשכחות שאמר דוד בספר תהילים (ופרש"י שהיה מסדר שבתות נאות יותר מדוד וכו') ע"כ.

ולכאורה יש להבין, וכי נשיאת פנים יש כאן, ומה לי אם יגנה ספר תהלים, והרי הוא מרבה בשבחיו של הקדוש ברוך הוא, ומדוע סמרו המלאך על פיו שישתוק. ובפרט שהשבח מגיע ממלך אדיר ממלכי האומות שיש בזה חשיבות כפולה ומכופלת.

אלא הברל גדול ויסודי יש בין שבחיו של דוד מלך ישראל לבין אותן של נבוכדנצר, כי דוד המלך ע"ה, נעים ומירות ישראל, היה מהלל ומשבח את בוראו לא רק בימים של שמחה וישועה אלא גם בימי צר ומצוק, בעת אשר עברו עליו גלים ומשברים קשים, תמיד תמיד הרבה בשבחיו של מקום ובהילולו, כמו שרואים רבות בספר תהילים: אזכרה נגית^{אוצר חכמה} בלילה... מקצה הארץ אליך אקרא. וראה ברש"י על הפסוק (תהלים י"ח ד') מהולל אקרא ה' - "בהילולים אקראנו ואתפלל לפניו תמיד, כלומר אף לפני התשועה אני מהלל, לפי שבטוח אני שאוושע מאויבי". ובוהר (שמות ק"ו) מובא שגם תוך כדי צערו היה דוד קם תמיד לשבח את המלך, היינו להללו ולשבחו.

ולכן לו נאה ולו יאה לומר שירה לפני השי"ת בעת שמראה נוראותיו ונפלאותיו. היינו רק אדם כזה שגם בעת "צרה ויגון אמצא" הוא מקיים "שם ה' אקרא" - רק זה יש לו זכות לקיים "בום ישועות אשא ובשם ה' אקרא" - היינו שנאחו בהשי"ת בין בטיבו ובין בעקו, תמיד עיניו אל אביו שבשמים שיושיעו ויוציאהו ממצוקותיו, וגם אם אינו

רואה מיד את הישועה בעיניו - עומד הוא על עמדו ואינו כועס ח"ו
אלא מייחל ומצפה תמיד להשי"ת, בידעו היטב כי רק בידו להושיע
ואפס זולתו. הרי שבחיו והילוליו חשובים הם ויקרים עד למאד.

אבל אותו רשע ובוכדנצר שלא מצא לנכון להלל את השי"ת אלא
אך ורק בשעה שראה את נפלאותיו עין בעין ולא כמצב אחר - לכן
בא מלאך וספרו על פיו כאומר שלא צריכים לא לדידך ולא לדכוותך
(מוכא).

ויש מביאים ענין זה בשם הרה"ק מקאצק זי"ע באופן אחר קצת: "בא
מלאך וספרו על פיו" - כלומר, בא וראה אם גם עכשיו תאמר שירה,
גם אחר שספרו על פיד, היינו גם בעת צרה ושפלות הדעת (בספר
שארית מנחם פרשת אחרי).

1234567

האדם - עולם קטן - - -

ואמנם זאת היא הדרך המוכרת בעבודת השי"ת לכל אדם בהאי
עלמא - שגם בעת ירידה ונפילה, יהיה באיזה מצב שיהיה, לא להרפות
ח"ו ממנו ית'. אלא להתאחז בו ולקרוא אליו וליחל לישועתו, ולדעת
בידיעה ברורה שכל מיני הירידות והנפילות אינן אלא לטובת האדם
ולשלמותו.

כי זאת לדעת שענין העליות והירידות אינן רק נחלת המין האנושי,
אלא כלליות הבריאה כולה מסודרת בזה האופן של עליות וירידות.
והאדם הוא עולם קטן, וכל מה שיש בעולם יש באדם (קה"ר א'
ט'. אבות דר"נ ל"א). וזה כאמור מנפלאות תמים דעים בסוד הכמוס
אשר עמו, אבל זאת היא המציאות, וכך נמשך סדר הבריאה באופן
נפלא מהיודע תעלומות [ובתור רעיון ניתנה רשות לדרוש, שלא יתגאה
הנברא, ויהיה עניו בעת שהוא במדרגת עליה, ולזכור שהוא ביד ה'
המשפיל גאים ומגביה שפלים].

אמר בצדקה שעשיתם עמי, שקבלתם את התורה, שאם לא קבלתם היכן מציבותי, והד אשר בשכר שקבלתם את התורה, שאלמלא לא קבלתם, הייתי מהריב את כ"ה העולם, [ומהזירו לתהו ובתו], שנאמר אם לא בריתי יחסם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי (יחזקאל נג כג): (יח) ובעת ההיא ימלט עמך (דניאל י א), בזכות מי, בזכות יוסף, מה הקב"ה עושה, הוא סביב בכל השכטים, ואין בהן כיוסף, שהרי יוסף לא שמע לאדונו, שנאמר ולא שמע אליה (בראשית לג י), ומנין שנקראו ישראל על שם יוסף, שנאמר אולי יחנן ה' אלהי צבאות שארית יוסף (עצום ס טו). ר' שמואל בר גחמני אמר בשביל ייחמיהו, (יט) שנאמר כל הנקרא בשמי [ונו'] (ישעיה מו י). ר' לוי אמר בזכות המילה, כתיב הכא ובעת ההיא ימלט עמך, וכתיב התם בעת ההיא אמר ה' אל יהושע (יושע ס ב):

[ד] (כ) דבר אחר יענך ה' ביום צרה. משל לאב ובן שהיו מהלכין בדרך, ונתייגע הבן, ואמר לאב היכן היא המדינה, אמר לו בני סימן זה יהא בידך, אם ראית בית הקברות לפניך, הרי היא המדינה קרובה לך, כך אמר להם הקב"ה לישראל, (כא) אם ראיתם את הצרות שתכפו אתכם, באותה שעה אתם גנאלין, שנאמר יענך ה' ביום צרה ישנבך שם אלהי יעקב, אברהם ויצחק אין כתיב כאן, אלא יעקב, ולמה, (כב) אמר ר' שמעון בן לקיש משל לאשה עוברה שהיא מקשה ילד, ואומרים לה לית אנן יודעין מה נאמר לך, אלא מאן דעני לאמך בעידן קשייתך, הוא יעני יתך בעידן קשייתך, (כג) כך כתיב ביעקב (האל) [לאל] העונה אותי ביום צרתי (בראשית לג ג), אמר להם דוד לישראל מי שענה בעת צרתי הוא יענה אתכם, הוי יענך ה' ביום צרה ישנבך שם אלהי יעקב:

[ה] ישלח עורך מקדש. מקדוש השם שבכם. מקדוש מעשים טובים שבכם: ומציון יסעודך. (כד) מצוינין במצות שלכם: (כה) ד"א ישלח עורך מקדש. בשכר קדושת שבתות וימים טובים וראשי חודשים: ומציון יסעודך. (כו) שאתם מצוינין ראשי חודשים שלימים וחסרים וכסדרן, וסימן שו"ח כה"ו חד"ו, ששה ופשוטה בין פסח לפסח שלימים, ובמעוברות שמונה חמשה, וכסדרן בפשוטה.

הערות ותקונים

את התורה שאם לא קבלתם היכן מציבותי. כ"ה גם כ"ו ו', וכל כ"ה האחרים ונדפסם וזילקום יעני' חסר זה. ובא"ה כ"ה השמים המעתיק גם מן הייתי במאמר ראשון עד הייתי במאמר האחרון וכך נשאר שם: שאלמלא לא קבלתם את התורה הייתי מהריב את העולם: (יח) ובעת ההיא ימלט עמך. זה ספא דקרא ובעת ההיא ימלט עמך, שסחל לדרוש: (יט) שנאמר כל הנקרא בשמי ונו'. בילקום יעני' שם הניא שנאמר כל הנמצא כחוב בספר, והוא הכחוב בדניאל שם בפסוק ובעת ההיא ימלט עמך ונו' ובעת ההיא ימלט עמך, אשר טעם הדרוש פליו, והיא ג' נכונה, ור"ל בספר היינו בספר יוחסין: (כ) ד"א משל לאב מוצא בילקום רמו חר"פ בשם המדרש: (כא) אם ראיתם את הצרות שתכפו אתכם. כ"ו ג' אשר ממו נדפס דפוס ראשון כחוב שתכפו אתכם בטעות במקום שתכפו, ותיקן המדפיס והניג שהצרות מתכות אתכם, ואח"כ נדפס כן בכל הדפוסים, ותרנוס אפסו עלי רעות תכפו עלי זישין: (כב) אמר רשב"ל משל לאשה עוברה כו'. מזה מנע המאמר למדרש דב"ר פ"ב אות י"א ושם דב"ר כו' הוא נלשון עברי מי שענה את אמר הוא יענה אותך: (כג) כך כתיב ביעקב בלל העונה אותי ביום צרתי. כ"ו ג' ה' ו' נוסף פה באמצע מאמר אחד והוא: בא וראה שכת גדול היה לו ליעקב, שנאמר בבטן עקב את אחי (הושע י"ב ד'), בבטן אמו היה כחו שעקב אחי עשו, וכן ויגל את האבן (בראשית כ"ט י'), מה שלא יוכלו כמה אנשים, וכן וישר אל מלאך ויוכל (הושע י"ב ה'), ומחנה אחד הרג כמה רבבות ממחנות אחרים, ש' ויגל מלאך ה' יג' (יעני' ל"ו ל"ז), העונה אותי ביום צרה הוא יענה אתכם, כו' יענך ה' ביום צרה. ע"כ הוא הוספה באמצע המאמר ואינו ענין המאמר לכן לא הוספתי בפנים, ולא נמצא כ"ו ג' ו' ח' ולא נדפס, וגם המדפיס מוויניציא לא הוסיף זה, ולא נמצא בילקום שם: (כד) מצוינין במצות שלכם. דורש ליון לשון מצוינים, וכן בפסיקתא פסקא ויהי ביום כלות צוות ליון צדים המצוינים לו במילה ובתנולת וביציאת: (כה) ד"א ישלח עורך מקדש בשכר קדושת שבתות וימים טובים כו' עד ד"א השני, כ"ה גם כ"ו ו', אבל כ"ה האחרים ונדפסם ליתא, וגם הרא"פ הוסיף זה בגליון עפ"י כ"ו שלפניו, והוא מאמר מאוחר, שסופף אחד המעתיקים: (כו) שאתם מצוינים ראשי חודשים שלימים וחסרים וכסדרן וסימן כו'. כל המאמר קשה

מלהרבה, אפילו להרבה את וד"ק.

והיה ברבה (ובי. ב). הכל הש"ת וי"ה על ישראל

דא. ועד אצרה לא היה מי מלמעלה, והיה השפע מן ה' ל

י"ה קודם וי"ה, ומשנא הספורות השפע מלמעלה, נה

י"ה, והוא "והיה" צדקה. והוא (בי"ב מב. ד) והיה הוא שמחה, כל

י"ה נרמו על הספורות הסמך ואברהם מברכך ומקלך

שאל הצדקה אמר מקודם ולכאורה מפני מה

הקללה הקדים ומקלך? אך נר (קידושין ב:) שהוציא ב"ה מנרץ

ואצרה מצדדך, דהיינו דמקבץ על מחשבה של אדם הטוב לצ

אלהף אותה מחשבה למעשה, ויה קיים המצוה הזאת, ואז אצרך או

כדי שיהא בלי מוכן לקבל הצד אומך. אצל ומקלך לאור, היינו אומך אז אקלל אומך, אצל אם י

לקלל אומך אז לא אקלל אומך, וה ויבן שם מזבח לה' הנראה אל

לקדק היה נרץ לכמוז ו

והנה ידוע שאצרה רומז על מדת אהבה (והנה ח"ג רסב). ויחזק על מדת הגבורה (שם ח"ב רע"א). ויעקב על מדת המפארת (שם). והוא

שאלך יכול יהיו חוממין צדק, כלומר שיהא מדת הגבורה והמפארת מכליתם גם כן גבורה,

לזה אמר כך חוממין, כלומר מכלית המפארת והגבורה הוא רק שימפורר מדת אהבה, כי

חומם הוא מכלית הדבר. ואלו שלשה הצמינות היה צ"ב שצני י"ה (פי"ח וזה"ק ח"א רמ"א).

והנה יש צמפלין ש"ן של ארצעה ראשין וס"ן של שלשה ראשין (חוס' מנחות לה. ד"ה ש"ן);

וזה"ק ח"ב רע"א. והנה הש"ן של שלשה ראשין היא על צמיות י"ב שצני י"ה, כי כל ראש כלול

מארצעה כידוע לעם ה', הרי י"ב, וכל שצני ושטן יש לו שורש מאלו י"ב שרשים, ונקראים

י"ב חיוורתא, ונקראים אין, ויש עוד שורש למעלה מאלו השרשים אשר כלול כל אלו י"ב

שרשים (פי' שער מאמרי רשב"י ד. א). והשורש ההוא נקרא אפס, ועל השורש ההוא נאמר

כל"ס פיר מלצר וכו' (ספר יצירה פ"א מ"ה). והוא על דרך משל, כי לאילן יש הרבה ענפים,

וכל ענף וענף יש לו שורש באילן, והאילן ענמו יש לו שורש אשר כולל כל השרשים. ועל צמיה

הוא רומז מלת אה, כי המ"ת ודל"ס הוא י"ב, והוא י"ב חיוורתא, ואל"ף הוא השורש

העליון אשר כולל אלו השרשים, וצמיה הוא אמרינן צמירא וצמד שלא יאריך באלף, כי

אצרה, ואצרך זה שאומרים אלהי יחמך, ואצלה שמך זה שאומרים אלהי יעקב, יכול יהיו חוממין צדק, כלומר לומר והיה צדקה,

כך חוממין ולא צדק. כי הנה יש שלשה מדות אשר הצורה ב"ה

ממנה צדק כל העולמות, והם מדת אהבה ומדת הגבורה ומדת המפארת (והקד"ו דף י"ז).

והנה כשהקד"ו ממנה צדקיות צדקה אהבה, אז כל העולמות הם מלאים כל טוב, ושהצורה

ב"ה ממנה צדקיות צדקה אהבה, אז מ"ו לפעמים הוא להיפך, ושהצורה ב"ה ממנה

צדקיות צדקה המפארת, אז גם כן הם מלאים כל טוב, כי צמית מכלית מדת המפארת הוא

אהבה, כי מדת המפארת הוא מה שהצורה יתברך מתפאר עמו כצדק צדקיות, ועל ידי

זה יתעורר מדת אהבה להשפיע להם כל טוב והנה מדת הגבורה אף על פי שהוא נראה

שהוא להיפך ממדת אהבה, כי מ"ו לפעמים הוא עושה דין צדק, אף על פי כן מכליתם

היא אהבה, כמו שאמרנו מצד אלו (אייב ח"ב, ו"ה) ראשיתן מלצר ואמרינן יצאה

מלצר, כי עיקר מדת הגבורה לעשות לפעמים מ"ו דין צדק, כדי שאמר כך יושפע כל טוב, וכמו

אשר הקרה לו גם זו למטה (ומעני' כח), אף על פי שהקרה לו אהבה אשר צמחה נראה

לא טובה, אף על פי כן סופה היא טובה, ואשר צמחה נראה לא טובה היא רק כדי שיהיה

שם י, כזה ראה כי כן הספיע שלא יאמר כאן רק ילך לארץ אחרת, ונמצא זה הוא מן ה' שילך אל ארץ אשר יהיה שם הרעון מן ה'.

אז יבואר אל הארץ אשר ארצה. הכלל כאשר האדם מסופק אם לעשות או לא,

אז ישלך בשכלו, אם יש לו אהבה צדקות השכל אז יעשה. וזו אשר ארצה, לשון צדקות השכל.

אז יאמר לך לך. הכלל כאשר האדם צדק מן השואל, אז הוא צדק אל מקום אשר ימצא

להמלט את נפשו, אפילו להיות נע ונד בצדק אחרת, צדק להמלט את נפשו מן שונאיו, וכלן

שהיה אצרה נדק מן נמרוד הרשע כמציאר בח"ל וב"ד לה. יט, ושמה ח"ו תאמר שהיה

אצרה נע ונד בצדק אחרת, לזה אמר לו הש"ת לך לך, כלומר לך אל מקומך.

עוד יבואר ויאמר ה' אל אברהם לך לך מארצך. כי זה כלל גדול, לכל מקום

שאלך הולך הוא הולך לשורשו, כי עודהי נאומה המקום יש שרשו ואריך להעלות אותו

הענינות. לזה אמר "לך לך" לצדק לשדך להעלות אותו הענינות. אצל משה ואהרן

ושמואל שהיו כללות כל ישראל, לזה נאמר בשמואל (שמואל א' ז. י) כי שם ביתו, צדק מקום

שואל שמה היה ביתו (פי"ח ברכות יג). דהיינו שם היה שורשו, שהיה כללות כל ישראל.

כספוק ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שפך (וי. ב). ואמרין בגמ' (ספחים

א. עיין בספ"ח מאור עינים פ"ו ויקחל ד"ח קחו מאתכם שמביא ענין זה בשם חב"ש ע"ה"ס (והחלים

א. ראה עץ חיים שער דרדשי אבי"ע פ"א, וברמב"ן עה"ת בראשית א. א.

ב. כבית יוסף או"ח סי' סא פ"ח חב"ש דף יג ונראה שהמחבר